

Indstilling til Cavlingprisen 2017

Laurits Nansen og hans kolleger Nils Giversen, Sara Munck Aabenhus, Caroline Nørkjær og Nikolaj Viborg har stået bag dokumentarprogrammerne "Morfinpillens skyggeside" (DR2 Dokumentar, 43 min, juni 2017) og "Smerter til salg" (DR2 Dokumentar, 43 min, november 2017), der ser nærmere på konsekvensen af, at over en halv million danskere får morfin og morfinlignende præparater.

300.000 af dem spiser den mest solgte pille hjemme, Tramadol, som er blevet markedsført som "minimalt vanedannende." Programmerne viser, at der ikke er videnskabeligt belæg for den påstand og viser, hvordan medicinalindustrien forsøger at påvirke, så læger, patientorganisationer og patienter får et mere positivt indtryk af morfinpiller. Konsekvensen er, at et ukendt antal danskere lever med voldsomme bivirkninger og smerter, der i mange tilfælde forårsages af selve morfinen.

Ved at give sig i kast med historien har Laurits, Sara, Caroline og Nikolaj sat sig op mod en magtfuld industri, der omsætter for milliarder af kroner hver år og de har skulle sætte sig grundigt ind i et dybt kompliceret emne, der handler om videnskabeligt forsøg, bivirkningsindrapporteringer, lægemiddelgodkendelser, subtil påvirkning og markedsføring.

I "Morfinpillens Skyggeside" dykker journalister ned i arkiverne for at finde ud af, hvordan Tramadol blev markedsført, da det kom på markedet. Både i reklamer og i indlægssedler understreges det, at medicinen er meget mindre vanedannende end almindelig morfin. Derfor er salget strøget i vejret. Journalisterne har efterfølgende bedt både de danske myndigheder og producenten af Tramadol, det tyske firma Grünenthal, om at få de videnskabelige forsøg, der ligger til grund for godkendelsen af medicinen samt påstanden om minimal afhængighed.

Det var en proces, der tog mange måneder, hvor journalisterne igen og igen måtte rykke og bede om dokumentation og fik tilsendt en enorm mængde papirer. Da al dokumentationen var samlet, blev den gennemlæst og vurderet af en række eksperter, og det viste sig, at der ikke er videnskabeligt belæg for påstanden om "minimal" eller "sjælden" afhængighed.

I programmet "Smerter til salg" undersøger journalisterne, hvordan medicinalindustrien forsøger at påvirke læger, interesse- og patientorganisationer bl.a. for at styrke salget af deres produkter. De ser på pengestrømmene mellem firmaerne og patientorganisationerne, der skal varetage de smerteramtes interesser. De følger desuden flere smerteramte danskere, der har voldsomme bivirkninger af morfinpillerne, der ikke længere tager deres smerter.

Samtidig undersøger journalisterne et nyere præparat, Palexia, som er målrettet kroniske smertepatienter, der især er i risiko for at blive afhængige af pillerne. I dag er 168.000 danskere langtidsbrugere af morfin. Lige som med Tramadol markedsføres Palexia med afhængighed som en sjælden bivirkning.

Journalisterne viser også, at den måde lægemidler godkendes på i dag, ikke er egnet til at sikre, at alvorlige bivirkninger som afhængighed undersøges og beskrives godt nok i produktresuméer og indlægssedler. På den måde holder myndighederne, der skulle være vores allesammens vagthund, hånden over industrien.

Historien har haft stor gennemslagskraft og resulterede bl.a. i, at Lægemiddelstyrelsen i september 2017 satte Tramadol på en særligt overvågningsliste for at få styr på udbredelsen.

Thomas Gade, redaktør, DR